

بررسی و مقایسه نقش هویت اجتماعی و هویت فردی در ارتقا سطح قابلیت های حرفه ای معلمان مدارس مقطع ابتدایی شهرستان اهواز

فریبا تیموری

دانشجوی دکترای برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بوشهر، بوشهر ایران

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی و مقایسه نقش هویت اجتماعی و هویت فردی در ارتقای سطح قابلیت های حرفه ای معلمان مدارس مقطع ابتدایی شهرستان اهواز است. روش پژوهش حاضر توصیفی-مقایسه ای از نوع مقطعی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را ۴۵۰ نفر از معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی منطقه سه شهرستان اهواز تشکیل می دهند. حجم نمونه این پژوهش شامل ۲۲۲ نفر است که از طریق نمونه گیری خوشه ای چندمرحله ای و با توجه به فرمول کوکران بدست آمد. ابزار جمع آوری داده ها در این تحقیق پرسشنامه های هویت اجتماعی صفارنیا (۱۳۸۹) و هویت فردی بنیون و آدامز (۱۹۸۶) بود. نتایج نشان داد که میانگین نمره هویت اجتماعی معلمان زن بیشتر از معلمان مرد است یا به عبارت دیگر هویت اجتماعی معلمان زن بطور معنی داری بیشتر از معلمان مرد است. میانگین نمره هویت فردی معلمان مرد بیشتر از معلمان زن است یا به عبارت دیگر هویت فردی معلمان مرد بطور معنی داری بیشتر از معلمان زن است. نتیجه گیری کلی پژوهش نشان داد که با تقویت هویت اجتماعی و هویت فردی در بین معلمان می توان به افزایش حوزه های هویتی آنان در مدارس کمک فراوانی نمود.

کلیدواژه‌ها: هویت دینی، هویت اجتماعی، هویت فردی

امروزه آموزش و پرورش به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل توسعه محسوب می‌شود. کشورهای جهان می‌کوشند تا در انتخاب نظام آموزشی کارآمد کمترین فرصت را از دست ندهند نظام آموزشی شامل مجموعه‌ای از نیروهای انسانی از جمله معلمان، مدیران، مشاوران و... است که برای تحقق اهداف آموزشی تلاش می‌کنند. رسالت بزرگ نهاد عظیم آموزش و پرورش شکوفایی و بروز استعدادهای دانش‌آموزان است و معلمان اساسی‌ترین نقش را در این فرایند عهده‌دار هستند. اثربخشی امر آموزش در گرو علاقه، انگیزه و کارایی معلمان است. معلمان متخصص، پویا با انگیزه و علاقمند در تحقق اهداف آموزش نقش به‌سزایی دارند و معلمان زمانی می‌توانند از عهده رسالت سنگین خود برآیند که پایگاه اجتماعی و فردی استواری داشته باشند. امروزه به دلایل متعدد شان و هویت دینی، فردی و اجتماعی معلمان در معرض خطر هستند. به دلیل کاهش جاذبه شغلی معلمان و عدم رضایت شغلی آنان آموزش و پرورش در جذب نیروهای توانمند و مستعد ناتوان مانده است و نظام تعلیم و تربیت در معرض خطر عدم کارایی است و آنچه جای بحث و سخن است راهکارهای تقویت منزلت دینی، فردی و اجتماعی معلمان است.

از سویی هویت اجتماعی¹ در بین معلمان اهمیت زیادی دارد. هویت اجتماعی به شیوه‌هایی که به واسطه آن‌ها جماعت در روابط اجتماعی خود از افراد جماعت‌های دیگر متمایز می‌شوند، اشاره دارد و برقراری و متمایز ساختن نظام مند نسبت‌های شباهت و تفاوت میان افراد و جماعت‌هاست. اجتماعی در وسیع‌ترین معنا، هر نوع رفتار یا نگرشی است که از طریق تجربه حال یا گذشته، از رفتار سایر مردم تأثیر پذیرفته باشد؛ یا اشاره به رفتاری است که به سوی سایر مردم جهت‌گیری شده باشد. در برخی موارد، به همکاری یا کنش گروهی سازمان‌یافته‌ی هدفمند، محدود می‌شود. گاهی هم دلالت ضمنی اخلاقی دارد و به کنشی اشاره دارد، که به سوی رفاه کل جامعه و یا اعضای محروم آن جهت‌گیری شده است. البته در اغلب موارد، بدون هیچ صبغه اخلاقی لازمی، برای اشاره به آگاهی از احساس‌ها و نگرش‌های دیگران و برای اشاره به رفتاری که متأثر از چنین آگاهی باشد، به کار برده می‌شود.

هویت فردی^۱ در واقع همان چیزی است که فرد، چنان که در اصطلاح خودآگاهی آمده است، به آن آگاهی دارد. به عبارت دیگر، هویت فردی چیزی نیست که در نتیجه تداوم کنش های اجتماعی فرد به او تفویض شده باشد، بلکه چیزی است که فرد باید آن را به طور مداوم و روزمره ایجاد کند و در فعالیت های بازتابی خویش مورد حفاظت و پشتیبانی قرار دهد. گیدنز معتقد است که هویت فردی در حقیقت همان خود است که شخص آن را به عنوان بازتابی از زندگی نامه اش می پذیرد. در اینجا نیز هویت به معنای تداوم فرد در زمان و مکان است و هویت فردی نیز بازتابی تغییری است که شخص از آن به عمل آورده است. بنابراین با توجه به اهمیت موضوع به مقایسه هویت اجتماعی و هویت فردی در بین معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی شهرستان اهواز پرداخته و در نهایت الزامات، اصول و راهکارهایی را در جهت حصول به یک برنامه موفق در بین معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی شهرستان اهواز ارائه می دهیم. سوال اصلی تحقیق حاضر عبارت است از: آیا هویت اجتماعی و هویت فردی در ارتقای سطح قابلیت های حرفه ای معلمان مدارس مقطع ابتدایی شهرستان اهواز موثرند؟ در ادامه پیشینه تحقیقات انجام شده در داخل و خارج از کشور آورده شده است.

محمدی (۱۴۰۳) در پژوهشی به مقایسه تقویت هویت فردی و اجتماعی معلمان پرداخت. نتایج نشان داد که سرعت و تغییر و تحولات زمانه و گسترش ارتباطات و انفجار اطلاعات در دهه های اخیر دگرگونی های عظیمی را به وجود آورده است. یکی از چالش های بزرگ انسان معاصر در عصر دانش، تحیر و سرگردانی و بی هویتی است. دنیای جدید بسیاری از نگرش ها و ارزش هایی که جزو هویت آدمی محسوب می شده، متزلزل کرده است. بدون تردید این تحولات عظیم در نظام آموزش و پرورش نیز نفوذ کرده است و ارزش ها و سنت های دیرین را متزلزل نموده است. معلم به عنوان ستون و رکن اصلی آموزش در عصر تجدد دچار تعارض میان ارزش های دیرین و اقتضائات تمدن جدید شده است. در مقوله بحران هویت فردی علم و اخلاق یا به تعبیری دیگر عقلانیت و ایمان الهی است که تا حدودی بحران هویت فردی معلم را مهار می سازد و آرامش را به او ارزانی می دارد و در بعد اجتماعی نیز راهکارهایی ارائه شده است که مایه رضایت شغلی و افزایش منزلت اجتماعی و بازگرداندن هویت اجتماعی معلم می گردد. همچنین بین تقویت هویت فردی و اجتماعی معلمان معناداری وجود دارد.

---

¹- personal identity

مالکی مقدم (۱۴۰۲) در پژوهشی به بررسی مقایسه بین اعتیاد به اینترنت با دینداری و هویت اجتماعی معلمان متوسطه دوره دوم پرداخت. نتایج نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت معلمان متوسطه دوره دوم تفاوت معناداری وجود دارد. بین دینداری معلمان متوسطه دوره دوم تفاوت معناداری وجود دارد. بین هویت اجتماعی معلمان متوسطه دوره دوم تفاوت معناداری وجود دارد.

مرتضوی نصیری (۱۴۰۲) در پژوهشی به ابعاد سرمایه اجتماعی و هویت اجتماعی: مقایسه زنان و مردان پرداخت. نتایج نشان داد که بین سرمایه اجتماعی زنان و مردان تفاوت وجود دارد. بین هویت اجتماعی زنان و مردان تفاوت وجود دارد.

کرد (۱۴۰۲) در پژوهشی به مقایسه هویت دینی دانشجویان رشته علوم تربیتی ورودی ۹۱ و ۹۳ دانشگاه فرهنگیان علامه طباطبایی سبزوار پرداخت. نتایج نشان داد که یافته‌های پژوهش با ۹۵٪ اطمینان نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین هویت دینی ورودی‌های ۹۱ و ۹۳ وجود ندارد. اما هویت دینی دانشجویان هر دو ورودی در سطح خوب و قابل قبولی قرار دارد. لذا چنین به نظر می‌رسد که دانشگاه فرهنگیان علامه طباطبایی سبزوار، در این مدت بر هویت دینی دانشجویان ورودی ۹۱ تاثیر قابل ملاحظه‌ای نداشته است.

موحدمقدم (۱۴۰۱) در پژوهشی به مقایسه هویت اجتماعی، ابعاد ادراک خود و روابط اجتماعی با همسالان در دانش‌آموزان دبیرستان مراکز استعدادهای درخشان و مدارس دولتی پرداخت. نتایج نشان داد که نمره‌های F مربوط به ادراک خود معنادار است. نتایج آمار توصیفی نشان داده است که میانگین ادراک خود در مراکز استعداد درخشان از مدرس عادی بالاتر است و این تفاوت معنادار است. و در انتها نمره‌های F مربوط به روابط اجتماعی معنادار است. نتایج نشان داده که تفاوت در میانگین نمرات روابط اجتماعی در بین دو گروه معنادار است. نتایج آمار توصیفی نشان داده است که میانگین روابط اجتماعی در مدرس عادی از مراکز استعداد درخشان بالاتر است و این تفاوت معنادار است.

ذاکری حکمی (۱۴۰۱) در پژوهشی به مقایسه صلاحیت‌های فردی معلمان وضع موجود و وضعیت مطلوب در بین معلمان مقطع ابتدایی شاغل در مدارس شهرستان آبادان پرداخت. نتایج نشان داد که بین صلاحیت‌های فردی با وضع موجود و وضعیت مطلوب در بین معلمان مقطع ابتدایی شاغل در مدارس شهرستان آبادان تفاوت قوی و معنی‌داری وجود دارد.

جمالی فیروزآبادی (۱۴۰۰) در پژوهشی به تفاوت هویت دینی معلمان با هویت دینی دانش آموزان مدارس شهر تهران پرداخت. نتایج نشان داد که بین هویت دینی در تمام ابعاد آن در میان دانش آموزان بالاتر از میانگین بوده و قوی است، اما تفاوت معنی داری میان هویت دینی دانش آموزان و دبیران مشاهده نشد. همچنین تفاوت قوی و معنی داری میان هویت دینی دانش آموزان با فرهنگ مذهبی خانواده هایشان برقرار است.

وی^۱ (۲۰۲۳) در پژوهشی به بررسی مقایسه هویت فردی و حرفه ای معلمان چینی در زندگی پرداخت. نتایج نشان داد که بین هویت فردی معلمان تفاوت معناداری وجود دارد. بین هویت حرفه ای معلمان تفاوت معناداری وجود دارد.

گارسسیا^۲ (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی مقایسه هویت حرفه ای و اجتماعی معلمان دوره ضمن خدمت پرداخت. نتایج نشان داد که بین هویت حرفه ای معلمان دوره ضمن خدمت تفاوت معناداری وجود دارد. بین هویت اجتماعی ای معلمان دوره ضمن خدمت تفاوت معناداری وجود دارد.

ژیا^۳ (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی مقایسه هویت مذهبی و اثرات بین گروهی و رفتار اجتماعی در بین معلمان چین پرداخت. نتایج نشان داد که بین هویت مذهبی در بین معلمان چین تفاوت وجود دارد. بین اثرات بین گروهی در بین معلمان چین تفاوت وجود دارد. بین رفتار اجتماعی در بین معلمان چین تفاوت وجود دارد.

چاکراواری^۴ (۲۰۱۹) در پژوهشی به مقایسه هویت اجتماعی معلمان در هند پرداخت. نتایج نشان داد که بین هویت اجتماعی معلمان در هند تفاوت وجود دارد.

بیلالی^۵ (۲۰۱۸) در پژوهشی به مقایسه هویت ملی، هویت مذهبی، فاصله اجتماعی و شکاف های اجتماعی در بین معلمان ترکیه پرداخت. نتایج نشان داد که بین هویت ملی، هویت مذهبی، فاصله اجتماعی و شکاف های اجتماعی در بین معلمان ترکیه تفاوت وجود دارد.

روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی است، زیرا هدف تحقیقات کاربردی توسعه ی دانش کاربردی در یک زمینه خاص می باشد. به عبارت دیگر، تحقیقات کاربردی به سمت کاربرد علمی دانش هدایت می شود و نتایج این

1- Wei

2- Gracia

3- Xia

4- Chakravarty

5- Bilali

نوع تحقیقات می تواند به اتخاذ تصمیمات بهتر در جامعه مورد پژوهش کمک نماید. همچنین از حیث گردآوری داده ها توصیفی- مقایسه ای از نوع مقطعی می باشد، چرا که به مقایسه هویت اجتماعی و هویت فردی در بین معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی شهرستان اهواز در مقطعی از زمان می پردازد.

جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی منطقه سه شهرستان اهواز در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود. بر اساس آمار رسمی واحد آمار اداره آموزش و پرورش شهرستان اهواز، تعداد کل معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی شهرستان ب اهواز برابر با ۴۲۷ نفر می باشد.

حجم نمونه

در این تحقیق با استفاده از فرمول کوکران با حجم جامعه آماری ۴۲۷ نفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد با احتمال خطای ۵ درصد، حجم نمونه برابر ۲۲۲ نفر محاسبه شد.

$$n \geq \frac{Nz \frac{\alpha^2}{2} P(1-P)}{(N-1)\epsilon^2 + Z \frac{\alpha^2}{2} P(1-P)}$$

$$22n \geq \frac{427(1.96)^2 \frac{1}{2} (1-\frac{1}{2})}{(427-1)(5\%)^2 + (1.96)^2 (\frac{1}{2})(\frac{1}{2})} = 2$$

$$= .05\epsilon^2 \quad p = \frac{1}{2} \quad z \frac{\alpha^2}{2} = 1.96 \quad 427N =$$

روش نمونه گیری

برای انتخاب نمونه، روش های مختلفی وجود دارد، که در این تحقیق با توجه به وسعت و پراکندگی جامعه آماری از روش نمونه گیری خوشه ای استفاده شد. برای این منظور ابتدا از بین ۲۷ آموزشگاه ابتدایی منطقه ۳ شهرستان اهواز به صورت تصادفی ۱۰ مدرسه انتخاب شد آنگاه از هر آموزشگاه منتخب به تعداد مشخص معلمان به صورت تصادفی انتخاب شدند و پس از توضیحات کامل پرسشنامه جهت تکمیل در اختیار آن ها قرار گرفت. نهایتاً ۲۰۲ پرسشنامه سالم عودت شد.

یافته های استنباطی تحقیق

جدول ۱- نتایج آزمون کولموگروف- اسمیرنف برای فرض توزیع نرمال

متغیرها	گروه	آماره	سطح معناداری
هویت اجتماعی	زن	۰/۰۵۱	۰/۱۱۲
	مرد	۰/۰۴۲	۰/۲
هویت فردی	زن	۰/۰۴۹	۰/۱۱۵
	مرد	۰/۰۵۲	۰/۱۱

نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنف در جدول ۱ نشان می دهد که سطح معناداری برای متغیرهای این تحقیق بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین آماره کولموگروف-اسمیرنف در خصوص متغیرها در سطح ۰/۰۵ خطا معنی دار نبوده و بر این اساس توزیع متغیرها نرمال می باشد.

فرضیه اصلی: بین هویت اجتماعی و هویت فردی در بین معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی شهرستان اهواز تفاوت وجود دارد.

جدول ۲- خلاصه نتایج تحلیل واریانس چندمتغیری روی نمره های هویت اجتماعی و هویت فردی معلمان زن و مرد

اثر	آزمون	ارزش	مقدار F	درجه آزادی فرضیه	درجه آزادی خطا	سطح معنی داری	اندازه اثر
گروه	پیلایی - بارتلت	۰/۳۵۲	۱۹/۸۷	۳	۱۹۹	۰/۰۰۰۱	۰/۳۵۲
	لامبدای ویلکز	۰/۶۴۸	۱۹/۸۷	۳	۱۹۹	۰/۰۰۰۱	۰/۳۵۲
	اثر هتلینگ	۰/۵۴۳	۱۹/۸۷	۳	۱۹۹	۰/۰۰۰۱	۰/۳۵۲
	بزرگترین ریشه خطا	۰/۵۴۳	۱۹/۸۷	۳	۱۹۹	۰/۰۰۰۱	۰/۳۵۲

جدول ۲ بیانگر نتایج تحلیل واریانس چندمتغیری روی نمره های هویت اجتماعی و هویت فردی می باشد. همانطور که در این جدول مشاهده می شود بین معلمان زن و مرد از لحاظ حداقل یکی از متغیرهای هویت اجتماعی و هویت فردی تفاوت معنی داری در سطح $(P < ۰/۰۰۰۱)$ وجود دارد. بنابراین، فرضیه اصلی تحقیق مورد تایید قرار گرفت. برای بررسی تفاوت، تحلیل واریانس های یکراره در متن مانوا روی متغیرهای هویت اجتماعی و هویت فردی انجام شد. نتایج این تحلیل در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳- نتایج تحلیل واریانس یکراره در متن مانوا روی نمره های هویت اجتماعی و هویت فردی معلمان زن و مرد

شاخص ها متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معنی داری	مجذورات اتا
هویت اجتماعی	۱۰۳۰/۰۶	۱	۱۰۳۰/۰۶	۲۲/۷۲	۰/۰۰۰۱	۰/۰۷
هویت فردی	۶۹۰/۴۹	۱	۶۹۰/۴۹	۱۷/۶۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۵۵

نتایج تحلیل واریانس های یکراهه در متن مانوا مندرج در جدول ۳ نشان می دهد که از نظر متغیرهای هویت اجتماعی ($F=۲۲/۷۲$ و $P=۰/۰۰۰۱$) و هویت فردی ($F=۱۷/۶۱$ و $P=۰/۰۰۰۱$) بین معلمان زن و مرد تفاوت معنی داری وجود دارد. با توجه به میانگین نمره برآورد شده متغیرهای بین هویت اجتماعی و هویت فردی آزمودنی ها مندرج در جدول ۳ می توان گفت که میزان هویت اجتماعی معلمان زن بیشتر از معلمان مرد است و میزان هویت فردی معلمان زن کمتر از معلمان مرد است.

فرضیه های فرعی

فرضیه ۱: بین هویت اجتماعی معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی شهرستان اهواز تفاوت وجود دارد.

جدول ۴- مقایسه میانگین هویت اجتماعی معلمان زن و مرد

سطح معنی داری	درجه آزادی	مقدار t	آزمون لوین		انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	گروه
			سطح معنی داری	F				
۰/۰۰۰۱	۲۰۰	۴/۷۶	۰/۱۷۶	۱/۸۴	۷/۰۷	۱۱۵/۸۴	۱۰۱	زن
					۶/۴۵	۱۱۲/۱۱	۱۰۱	مرد

همانطور که در جدول ۴ ملاحظه می گردد با توجه به نتایج آزمون لوین مشخص است که سطح معناداری بالاتر از مقدار ۰/۰۵ است. بنابراین واریانس گروه های مستقل هویت اجتماعی معلمان زن و مرد با هم برابر هستند. بنابراین با پیش فرض برابری واریانس ها، اختلاف مشاهده شده بین میانگین نمره هویت اجتماعی معلمان زن و مرد بر اساس نتایج آزمون t گروه های مستقل در سطح ($P<۰/۰۰۰۱$) معنی دار است زیرا سطح معناداری بدست

آمده از ۰/۰۵ کمتر است. با توجه به میانگین نمره هویت اجتماعی معلمان زن و مرد می توان گفت که میانگین نمره هویت اجتماعی معلمان زن بیشتر از معلمان مرد است یا به عبارت دیگر هویت اجتماعی معلمان زن بطور معنی داری بیشتر از معلمان مرد است.

فرضیه ۲: بین هویت فردی معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی شهرستان اهواز تفاوت وجود دارد.

جدول ۵- مقایسه میانگین هویت فردی معلمان زن و مرد

گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	مقدار t	سطح معنی داری
زن	۱۰۱	۲۶/۵۷	۴/۸۳	۲۰۰	۳/۱۴	۰/۰۰۰۱
مرد	۱۰۱	۲۸/۵	۴/۸۲			

همانطور که در جدول ۵ ملاحظه می گردد با توجه به نتایج آزمون لوین مشخص است که سطح معناداری بالاتر از مقدار ۰/۰۵ است. بنابراین واریانس گروه های مستقل معلمان زن و مرد با هم برابر هستند. بنابراین با پیش فرض برابری واریانس ها، اختلاف مشاهده شده بین میانگین نمره هویت فردی بر اساس نتایج آزمون t گروه های مستقل در سطح ($P < 0/0001$) معنی دار است زیرا سطح معناداری بدست آمده از ۰/۰۵ کمتر است. با توجه به میانگین هویت فردی معلمان زن و مرد می توان گفت که میانگین نمره هویت فردی معلمان مرد بیشتر از معلمان زن است یا به عبارت دیگر هویت فردی معلمان مرد بطور معنی داری بیشتر از معلمان زن است.

نتیجه گیری

فرضیه اصلی: بین هویت اجتماعی و هویت فردی در بین معلمان زن و مرد مدارس ابتدایی شهرستان اهواز تفاوت وجود دارد.

به منظور پاسخگویی به این فرضیه از تحلیل واریانس چندمتغیری استفاده شد که نتایج نشان داد که بین معلمان زن و مرد از لحاظ حداقل یکی از متغیرهای هویت اجتماعی و هویت فردی تفاوت معنی داری در سطح ($P < 0/0001$) وجود دارد. با توجه به میانگین نمره برآورد شده متغیرهای بین هویت اجتماعی و هویت فردی آزمودنی ها می توان گفت که میزان هویت اجتماعی معلمان زن بیشتر از معلمان مرد است و میزان هویت فردی معلمان زن کمتر از معلمان مرد است.

مشابه با این یافته ها در تحقیقات محمدی (۱۳۹۹)، مالکی مقدم (۱۳۹۷)، کرد (۱۳۹۶)، ذاکری حکمی (۱۳۹۴)، جمالی فیروزآبادی (۱۳۹۱)، وی (۲۰۲۱)، گارسیا (۲۰۲۱)، ژیا (۲۰۲۱)، چاکراواری (۲۰۱۹) و بیلالی (۲۰۱۸) به دست آمده است. بررسی و تبیین فرضیه فوق نشان می دهد که توجه خاص به معلم و تربیت معلم شایسته و مستعد سبب تغییرات مطلوب در نهاد آموزش و پرورش می شود. تامین امکانات معیشتی و حقوقی معلم در ارتقای منزلت هویت اجتماعی و فردی او موثر است و توان مقابله معلم را با مشکلاتی نظیر استرس و فشارهای روانی ناشی از مسایل مادی بالا می برد بنابراین، هویت اجتماعی و هویت فردی می تواند بر عملکرد معلمان موثر واقع شود. هویت اجتماعی به شیوه هایی که به واسطه آن ها جماعت در روابط اجتماعی خود از افراد جماعت های دیگر متمایز می شوند، اشاره دارد و برقراری و متمایز ساختن نظام مند نسبت های شباهت و تفاوت میان افراد و جماعت هاست. اجتماعی در وسیع ترین معنا، هر نوع رفتار یا نگرشی است که از طریق تجربه حال یا گذشته، از رفتار سایر مردم تأثیر پذیرفته باشد؛ یا اشاره به رفتاری است که به سوی سایر مردم جهت گیری شده باشد. در برخی موارد، به همکاری یا کنش گروهی سازمان یافته ی هدفمند، محدود می شود. گاهی هم دلالت ضمنی اخلاقی دارد و به کنشی اشاره دارد، که به سوی رفاه کل جامعه و یا اعضای محروم آن جهت گیری شده است. البته در اغلب موارد، بدون هیچ صبغه اخلاقی لازمی، برای اشاره به آگاهی از احساس ها و نگرش های دیگران و برای اشاره به رفتاری که متأثر از چنین آگاهی باشد، به کار برده می شود. همچنین هویت فردی در واقع همان چیزی است که فرد، چنان که در اصطلاح خودآگاهی آمده است، به آن آگاهی دارد. به عبارت دیگر، هویت فردی چیزی نیست که در نتیجه تداوم کنش های اجتماعی فرد به او تفویض شده باشد، بلکه چیزی است که فرد باید آن را به طور مداوم و روزمره ایجاد کند و در فعالیت های بازتابی خویش مورد حفاظت و پشتیبانی قرار دهد. محققان معتقد است که هویت فردی در حقیقت همان خود است که شخص آن را به عنوان بازتابی از زندگی نامه اش می پذیرد. در اینجا نیز هویت به معنای تداوم فرد در زمان و مکان است و هویت فردی نیز بازتابی تغییری است که شخص از آن به عمل آورده است.

پیشنهادها

۱- آموزش عوامل فردی و سازمانی ایجاد کننده هویت فردی و اجتماعی در بین معلمان می تواند به افزایش بیش و آگاهی آنان تا حد زیادی کمک نماید.

- ۲- جهت افزایش هویت اجتماعی معلمان زن و مرد فعالیت‌های آموزشی و اجتماعی آنان تا حد بیشتری ارتقاء یابد.
- ۳- برای افزایش هویت فردی معلمان جلسات آموزشی بیشتر مورد توجه قرار گیرد و مهارت‌های برقراری ارتباط بیشتر به آنان آموزش داده شود.
- ۴- با ایجاد الگوهای تعامل بین معلمان در مدارس با توجه به اقتضائات جنسیتی و شخصیتی به افزایش هویت اجتماعی و هویت فردی معلمان زن و مرد کمک شود.
- ۵- نهادهای ذی ربط از جمله مراکز مشاوره، آموزش و پرورش و صدا و سیما آگاهی‌های لازم را به معلمان در زمینه هویت اجتماعی و هویت فردی ارائه دهند.
- ۶- آگاه کردن مدیران و معلمان از نتایج این پژوهش و ضرورت برنامه ریزی در زمینه افزایش هویت اجتماعی و هویت فردی در بین معلمان ضرورت دارد.
- ۷- برگزاری دوره های آموزشی، کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت در حوزه هویت اجتماعی و هویت فردی در بین معلمان بسیار ضرورت دارد.
- ۸- مدارس و خانواده ها بهتر است برای افزایش هویت اجتماعی و هویت فردی معلمان زن و مرد محیطی سالم، شاداب و پرانرژی فراهم آورند.
- ۹- مدارس بهتر است رفتارهای مثبت معلمان زن و مرد را در حوزه هویت اجتماعی و هویت فردی بیشتر و منطقی تر مورد تشویق و تمجید قرار دهند.
- ۱۰- از روش های دیگر مثل مصاحبه در جمع آوری اطلاعات استفاده شود.
- ۱۱- این پژوهش در جامعه آماری دیگر مورد مطالعه و بررسی و نتایج آن با این پژوهش مورد مقایسه و تجزیه و تحلیل قرار گیرد.
- ۱۲- به پژوهشگران توصیه می گردد به مقایسه این متغیرها در مدارس دولتی و غیردولتی پرداخته شود.

منابع

- آزاد، حسین. (۱۳۹۸). آسیب شناسی روانی، تهران: نشر بعثت.
- اسلامی نسب، علی. (۱۳۹۸). روانشناسی سازگاری، تهران: انتشارات بنیاد.
- اسلامی، محمد. (۱۳۹۰). تأثیر جو عاطفی خانواده در رشد اجتماعی فرزندان، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان اصفهان.
- اصغری راد، علی اکبر.، شهریاری، وحید. (۱۳۹۳). اثربخشی آموزش مهارت های مثبت اندیشی بر انگیزه پیشرفت و شادکامی معلولین، اولین کنفرانس بین المللی روان شناسی و علوم رفتاری.
- آقامحمدیان، حمید رضا، حسینی، سیدمهران. (۱۳۹۸). روان شناسی بلوغ و نوجوانی، مشهد، انتشارات دانشگاه فردوسی.
- اکبری، عباس.، (۱۳۹۰). شناخت هویت انسانی و حیات عرفانی، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران.
- امیدیان، مرتضی. (۱۳۹۸). هویت از دیدگاه روانشناسی. یزد: نشر دانشگاه یزد.
- امیری، نادر. (۱۳۹۲). بررسی عوامل موثر بر شکل گیری هویت اجتماعی دانشجویان دانشگاه رازی کرمانشاه، مجله علوم اجتماعی (دانشگاه آزاد شوشتر)، دوره ۱۹، شماره ۲۰، ص ۸۹.
- باقری پور، حسن. (۱۳۹۳). بررسی رابطه سبک های هویتی و خودکارآمدی با عزت نفس دانش آموزان پسر مقطع متوسطه شهرستان بندرخمیر، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- بشیری، سعیده، توسلی آرا، فائزه. (۱۳۹۱). بررسی نقش مدارس هوشمند در قابلیت یادگیری دانش آموزان، همایش منطقه ای علوم کامپیوتر، مهندسی کامپیوتر و فناوری اطلاعات.
- بنی آدم، لیلا. (۱۳۹۱). بررسی اثر بخشی آموزش مهارت های مثبت اندیشی بر شادکامی دانشجویان، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس.
- بور بور، جواد. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر تأثیر آموزش والدین بر تغییر رفتار آنان نسبت به فرزندان، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان اصفهان.
- بیرو، آلن. (۱۳۹۸). فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر سارو خانی، تهران: موسسه کیهان.
- پهلوان، منوچهر، محمدی، علی. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر فرآیند هویت یابی جوانان در استان مازندران، فصلنامه تعلیم و تربیت.
- تنهایی، الف. (۱۳۹۸). نظریه های جامعه شناسی. انتشارات قلم. تهران.
- جمالی فیروزآبادی، محمود، اخلاقی، آزیتا. (۱۳۹۱). تفاوت هویت دینی معلمان با هویت دینی دانش آموزان مدارس شهر تهران، نشریه راهبرد اجتماعی فرهنگی، دوره ۲، شماره ۵، ص ۷۹ تا ص ۱۰۲.
- جوادی آملی، عبدالله. (۱۳۹۷). شریعت در آئینه ی معرفت، تهران: مرکز نشر فرهنگی رجاء.
- جوان، نسرین.، آتش پور، سیدحمید.، چم زاده قنوتی، مانا. (۱۳۹۶)، تأثیر آموزش مهارت های مثبت اندیشی پنج عاملی بر مقبولیت اجتماعی و امیدواری دانش آموزان، ششمین کنگره انجمن روانشناسی ایران.
- حاج عبداللهی، سیما. (۱۳۹۰). سازگاری اجتماعی و عوامل موثر بر آن، تهران: نشر بلو، جلد دوم.

حسینی، رحمت اله، نوری، نجیب اله. (۱۴۰۰). تدوین پرسشنامه و تحلیل عامل چالش های شکل گیری هویت، ششمین کنفرانس بین المللی علوم انسانی، اجتماعی و سبک زندگی.

حیدری، عباس. (۱۳۹۳). بررسی تعیین رابطه بین اعتیاد به اینترنت و سبک های هویت بین دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه پیام نور ابرکوه، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز.

حیدری، عباس. (۱۳۹۳). بررسی تعیین رابطه بین اعتیاد به اینترنت و سبک های هویت بین دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه پیام نور ابرکوه، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز.

خوشاوی، فاطمه. (۱۳۹۰). رابطه ی هویت دینی با شادمانی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهرستان نجف آباد، پایان نامه کارشناسی ارشد آموزش بزرگسالان، دانشگاه شهید بهشتی.

دارنلی، جیمز. (۲۰۱۹). جهان شبکه‌ای: درآمدی بر نظریه و عمل در باب جامعه اطلاعاتی، ترجمه نسرين امين دهقانی و دیگران، تهران، چاپار.

دمادم، زیبا. (۱۳۹۱). بررسی ارتباط بین میزان استفاده از رسانه ماهواره و هویت فرهنگی جوانان شهر شوش، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز.

ذاکری حکمی، معصومه، ناصرین، الهام. (۱۳۹۴). مقایسه صلاحیت های فردی معلمان وضع موجود و وضعیت مطلوب در بین معلمان مقطع ابتدایی شاغل در مدارس شهرستان آبادان، همایش ملی آموزش ابتدایی.

رحمانی، عباس. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین شیوه های فرزند پروری و جو عاطفی خانواده با هراس اجتماعی در کودکان پیش دبستانی شهر شیراز، اولین همایش کشوری دانشجویی عوامل اجتماعی موثر بر سلامت.

رضوی، یاسمین. (۱۳۹۲). نقش ارتباط والدین در تربیت کودک، مجله معرفت.

روشه، گی. (۲۰۱۹). تغییرات اجتماعی، ترجمه منصور وثوقی. نشر نی. تهران.

سیدنوزادی، محسن، (۱۳۹۸). بهداشت عمومی (سلامت و بیماری)، تهران: نشر جاوید خرد.

سیف، علی اکبر. (۱۳۹۸). روانشناسی پرورشی نوین روانشناسی یادگیری و آموزش، تهران: نشر دوران.

سیفی ابوالفضل، اکبر. (۱۳۹۴). بررسی عوامل موثر در شکل گیری هویت اجتماعی دانش آموزان متوسطه شهر قم، فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان، دوره ۱۲، شماره ۱۰، ص ۶۶.

شاملو، سعید. (۱۳۹۸). آسیب شناسی روانی، تهران: نشر رشد، جلد دوم.

الطایی، علی. (۱۳۹۸). بحران هویت قومی در ایران، تهران: نشر شادگان، جلد اول.

عبداللهی، محمد. (۱۳۹۰). هویت جمعی، نامه ی انجمن جامعه شناسی ایران، دوره ۳، شماره ی ۱، ص ۶۳.

قاسمی، محمدهادی، قاسمی، محمد مهدی، قاسمی، علی. (۱۴۰۰). بررسی چالش ها و راهکارهای فضای مجازی در برخورد با مفهوم هویت دینی دانش آموزان، اولین کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرآیندهای تعلیم و تربیت، بندرعباس.

کرد، محمد، براتعلی، مریم، محمدی، زهرا. (۱۳۹۶). مقایسه هویت دینی دانشجو معلمان رشته علوم تربیتی ورودی ۹۱ و ۹۳ دانشگاه فرهنگیان علامه طباطبایی سبزوار، اولین کنفرانس ملی پژوهش های نوین ایران و جهان در روانشناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی، شیراز.

کمالی، صادق، شاهدی، اکرم. (۱۳۹۰). مولفه های اساسی در جریان تثبیت هویت بخشی، مجله روانشناسی دانشگاه شهید چمران، دوره ۸، شماره ۹، ص ۲۳.

- گنجی، حمزه. (۱۳۹۸). روان شناسی رشد. تهران: رشد.
- لطف آبادی، حسین. (۱۳۹۸). رشد و تغییرات تفکر در نوجوانی و جوانی، سازمان ملی جوانان، تهران: نسل سوم.
- مالکی مقدم، مهدیه. (۱۳۹۷). بررسی مقایسه بین اعتیاد به اینترنت با دینداری و هویت اجتماعی معلمان متوسطه دوره دوم مجله دانش اعتیاد، شماره ۱۲.
- محبی، زهرا. (۱۳۹۰). رابطه بین سازگاری عاطفی خانواده با رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر و دختر پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی شهرستان الیگودرز مجله مطالعات تربیتی و روانشناسی، دوره هشتم، شماره دوم، ص ۸۵.
- محققیان، زهرا، بوجاری، سهیلا. (۱۳۹۳). بررسی فرهنگ سازی تفکر مثبت اندیشی بر اساس داده های وحیانی در میان اقشار مختلف جامعه، کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی، ص ۷۸.
- محمدی، علی. (۱۳۹۹). مقایسه تقویت هویت فردی و اجتماعی معلمان، هشتمین کنفرانس بین المللی روانشناسی، مشاوره و علوم تربیتی.
- مرتضوی نصیری، فرشته سادات، عرب محبی شهرابی، عطیه، پاکدامن، شهلا، ساداتیان، سیدمحمد. (۱۳۹۷). ابعاد سرمایه اجتماعی و هویت اجتماعی: مقایسه دختران و پسران نوجوان ورزشکار، پنجمین همایش ملی روان شناسی مدرسه.
- موحدی مقدم، فریبا، اصغرپور، مانیا، و عطایی فر، ربابه. (۱۳۹۶). مقایسه هویت اجتماعی، ابعاد ادراک خود و روابط اجتماعی با همسالان در دانش آموزان دبیرستان مراکز استعدادهای درخشان و مدارس دولتی، دومین کنفرانس ملی روانشناسی و مشاوره، اصفهان.
- میرلوحی، فخری سادات. (۱۳۹۰). بررسی رابطه جو عاطفی خانواده و خلاقیت دانش‌آموزان (دختر و پسر) چهارم و پنجم دبستان شهر اصفهان، مجله علوم تربیتی و روانشناسی.
- نجارپور استادی، سعید. (۱۳۹۰). بررسی رابطه ی جو عاطفی خانواده، خودپنداره، عزت نفس و پایگاه اقتصادی- اجتماعی با شکل گیری هویت در شهرستان اسلامشهر، نشریه روان‌شناسی اندیشه و رفتار رودهن، شماره ۹.
- نقیب زاده، میر عبدالحسین. (۱۳۹۸)، نگاه به فلسفه آموزش و پرورش، تهران، طهوری.
- Alahdad, R., Alavi, M., Ninggal, T., & Mirzaei, F. (2013). Identifying Major Traits of Personality towards Life Satisfaction among Married Students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 114, 394-398.
- Alto, M., Handley, E., Rogosch, F., Cicchetti, D., & Toth, S. (2018). Maternal relationship quality and peer social acceptance as mediators between child maltreatment and adolescent depressive symptoms: Gender differences. *Journal of adolescence*, 63, 19-28.
- Bilali, R., Iqbal, Y., & Çelik, A. B. (2018). The role of national identity, religious identity, and intergroup contact on social distance across multiple social divides in Turkey. *International Journal of Intercultural Relations*, 65, 73-85.
- Chakravarty, S., Fonseca, M. A., Ghosh, S., Kumar, P., & Marjit, S. (2019). Religious fragmentation, social identity and other-regarding preferences: evidence from an artefactual field experiment in India. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 82, 101451.

- Gracia, E. P., Rodríguez, R. S., Pedrajas, A. P., & Carpio, A. J. (2021). Teachers' professional identity: validation of an assessment instrument for preservice teachers. *Heliyon*, 7(9), e08049.
- Lawer, S. (2008), *Identity: Sociological Perspectives*, Cambridge: Policy Press.
- Tajfel, H. (1978), *Differentiation Between Social Groups*, London: Academic.
- Wei, G. (2021). Imagined professional identity: A narrative inquiry into a Chinese teacher's perezhivaniya in life. *Teaching and Teacher Education*, 102, 103337.
- Xia, W., Guo, X., Luo, J., Ye, H., Chen, Y., Chen, S., & Xia, W. (2021). Religious identity, between-group effects and prosocial behavior: Evidence from a field experiment in China. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 91, 101665.

Investigating and Comparing the Role of Social Identity and Individual Identity in Improving The Level of Professional Capabilities of Elementary School Teachers in Ahvaz City

Fariba Teymouri

PhD Student in Curriculum Planning, Islamic Azad University, Bushehr Branch, Bushehr, Iran

Abstract

The aim of the present study is to investigate and compare the role of social identity and personal identity in improving the professional capabilities of primary school teachers in Ahvaz city. The method of the present study was a descriptive-comparative cross-sectional study. The statistical population of the present study consists of 450 male and female teachers in primary schools in the third district of Ahvaz city. The sample size of this study consists of 222 people, which was obtained through multi-stage cluster sampling and according to the Cochran formula. The data collection tools in this study were the Saffarnia social identity questionnaire (2010) and Benyon and Adams personal identity questionnaire (1986). The results showed that the average social identity score of female teachers is higher than that of male teachers, or in other words, the social identity of female teachers is significantly higher than that of male teachers. The average personal identity score of male teachers is higher than that of female teachers, or in other words, the personal identity of male teachers is significantly higher than that of female teachers. The overall conclusion of the research showed that by strengthening social and personal identity among teachers, it can greatly help to increase their identity areas in schools.

Keywords: Religious identity, social identity, personal identity.